Poštnina plačana v gotovini

1. decembra 1939. • Štev. 23

LETO 3

TOVARNIŠKI VESTNIK

JESENICE-FUŽINE

KRANJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE

IZPOD RAZNIH JARMOV V LASTNO DRŽAVO

PRAZNIK ZEDINJENJA

Južni Slovani, zedinjeni v skupni državi Jugoslaviji, praznujejo vsakega prvega decembra praznik spomina na veliki dan, ko so popokale verige tisočšeststoletnega suženjstva najrazličnejšim gospodarjem in ko smo stopili v skupni dom velike države Jugoslovanov — Jugoslavije.

Naš rod je bil srečen, da je doživel ta veliki dan, katerega so pričakovali naši predniki polnih 1300 let. Mi smo bili tisti, ki smo stopili v močni in lepi skupni dom Jugoslovanov, v cilj in ideal tisočletne misli in borbe rodov, ki so bivali pred nami na tej zemlji. Morda nam je ta dan še preblizu, da bi ga mogli razumeti v tistem pomenu, ki ga vsebuje. Doživeli smo namreč največji dan južnih Slovanov, odkar je stopila slovanska družina na to zemljo.

Južni Slovani so bili sužnji vsemogočim narodom in gospodarjem skozi 13 vekov, a v vsej tej dobi smo si napisali zrelostno izpričevalo, kakor noben drug narod na zemlji, zrelostno izpričevalo zdravega in pridnega naroda.

Dolga je vrsta tistih mogočnikov, ki so gospodovali nad nami, toda zdravje našega rodu jih je pomedlo in Slovenci, Srbi ter Hrvatje prebivamo na tej zemlji homogeno in izključno, da v pravico našega doma nihče ne dvomi.

Zgodovina Jugoslovanov pa hrani tudi dovolj spominov na junaške borbe, na vstaje in pohode, katerih cilj je bil: svoboda in lastna domovina, lastna država. Morda ni naroda na zemlji, ki bi za svojo svobodo toliko krvavel, ki bi zanjo toliko žrtvoval. Naša svoboda nam ni bila na krožniku podarjena, nego priborjena na bojnem polju, kjer so zanjo krvaveli južni Slovani od Gosposvetskega polja do Kajmakčalana.

Ako nam kdo očita, da nismo tako visoko kulturni kot kdo drugi, naj nam ne zameri, da ga spomnimo na zgodovinska dejstva. Mi smo bili tisti, ki smo druge narode varovali pred divjimi azijatskimi narodi, naši ljudje in naši vojskovodje so bili tisti, ki so stotinekrat zastavili pohode uničevalne vojske sovražnika na zapad. Naši ljudje so krvaveli, naše gospodarstvo se je uničevalo, da je zapadna Evropa lahko mirno spala in se razvijala. Ni bila to naša usoda morda samo 5 let, bili smo straža za zapadno kulturo celih 500 let in kdo nam je za to že rekel hvala.

Danes imamo svoj dom, svojo državo — veliko in lepo in močno. Danes imamo samo eno skrb, da jo varujemo, da jo dvigamo v blagostanju. Ne iščimo meja med južnimi Slovani po vaseh, ne iščimo jih, ker ni znanstvenika na svetu, ki bi med nami mogel potegniti meje. Mi smo velika enota jugoslovanske skupnosti: Slovenci, Hrvatje in Srbi in Bolgari. Naj živi velika in močna Jugoslavija in naj bo najboljši dom vsem njenim sinovom!

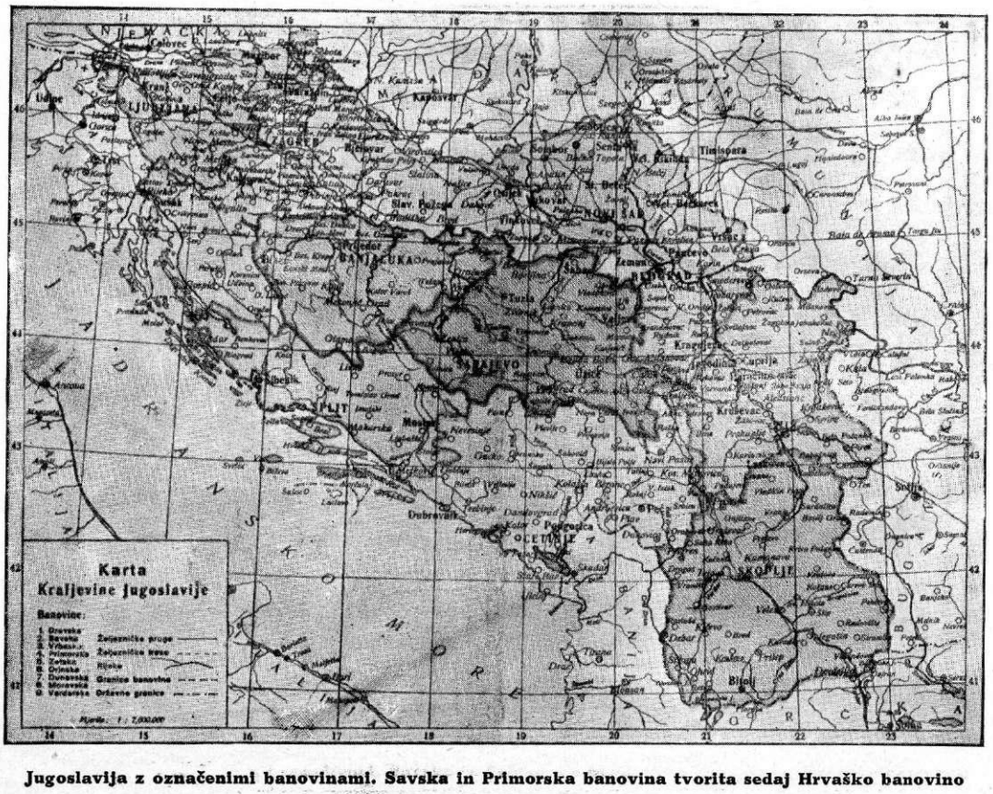

Jugoslavija z označenimi banovinami. Savska in Primorska banovina tvorita sedaj Hrvaško banovino

V okviru telesno vzgojnih pokretov po delovnih skupnostih in v cilju bratske družnosti

ŠPORTNIKI KID NA POTU PO DOMOVINI

Obisk visoke šole za telesno kulturo naroda. Prisrčni sprejem pri ministru za telesno vzgojo. Obisk prestolnice, narodovih svetišč in delavnosti po južni zemlji

V petek, dne 17. novembra, so nastopili športniki KID, ki so dobili prve nagrade na poletnih športnih igrah KID, svoje na programu zelo bogato potovanje po Jugoslaviji. Tej skupini je vodstvo KID dodelilo še tričlansko delegacijo poznanih zimsko-športnih prvakov. Tako je štela skupina 16 udeležencev, med katerimi je bilo kar 5 olimpijcev in mednarodnih telovadcev (Smolej, Praček, Žemva, Pristov, Natlačen), samih poznanih imen, ki so priborili s svojim požrtvovalnim in na idealizmu zgrajenim delom Jugoslaviji že mnogo ugleda in časti med mogočnimi narodi. Ti, kakor vsi drugi udeleženci, so sodelavci KID — kovinarji, ki najdejo volje in časa, da gojijo plemeniti šport v njihovem prostem času. Vse njihovo delo je prežeto z idealizmom. Ekskurzijo je vodil g. Cerar.

Na pot se je spravljala družina športnikov iz podjetnosti, kar v zgodovini jugoslovanske industrije do sedaj ni bil običaj. Ni potem čudno, da je temu potovanju, ki pomeni nov pokret na telesnovzgojnem polju, prisluhnila vsa javnost, najbolj pa mladina.

Prestolnica je zvedela za prihod jeseniških športnikov že isti dan in na kolodvoru smo čitali v jutranjih izdajah listov najlepše dobrodošlice skupini slovenskih športnikov. Na kolodvoru so jeseniške športnike vkljub zgodnji jutranji uri pozdravili športni prijatelji, gojenci na visoki šoli za telesno vzgojo s profesorjem g. Kavčičem na čelu. Kmalu nato je prišel med izletnike načelnik ministrstva za telesno vzgojo in poznani športni pisec in propagator g. prof. Ulaga, ki je pripravil našim športnikom bogat in zanimiv program ter šel na roko v vseh ozirih prav tovariško. Njegova zasluga je, da so jeseniški športniki doživeli v prestolnici tako viden sprejem, tako pri ministrstvu kot pri javnosti.

Ogled visoke šole za telesno kulturo naroda

Pred letom je dobila tudi naša država najvišjo telesno-vzgojno ustanovo: športno visoko šolo. Do sedaj smo imeli pri nas le nekaj absolventov, ki so končali študije na inozemskih visokih šolah. Prostori šole so sedaj še začasni, in se nahajajo v beograjskem Sokolskem domu, ki pa ima krasne prostore in več telovadnih dvoran. Letošnje leto je bilo sprejetih v to šolo več maturantov - fantov in deklet iz Slovenije in v zavodu sta celo dva Jeseničana. Pogoj za sprejem je poleg mature še zdravje in pa že doseženi uspehi v raznih športnih panogah. Iz tega zavoda bodo izšli profesorji za telesno vzgojo po državnih gimnazijah.

Pod vodstvom načelnika g. Ulage, ki je tudi profesor na tej visoki šoli, so si jeseniški športniki smeli ogledati prostore med poukom in prisostvovati pouku na galerijah. Moški so imeli uro gimnastike, dekleta pa športne igre z žogo. Hvalevredno je, da se je tudi v naši državi pristopilo k sistematični vzgoji ljudi, ki bodo šli med narod in podkrepili športno vzgojo iz pravilnega stališča. Tu je treba pripomniti, da so naši športniki še nekam radi zapustili dvorano moških, medtem ko so si telovadnico, kjer so bila dekleta, precej časa ogledovali.

V narodni skupščini

Novo poslopje naše narodne skupščine je impozantno že od zunaj, znotraj pa so na vestibulih, hodnikih in dvoranah prave znamenitosti. Pod vodstvom načelnika g. Ulage so nam bili razkazani vsi prostori. Že pri vhodu sta izdelani dve figuri, ki vplivata dekorativno na ves vhod. Takoj v vestibulu so potem kipi znamenitih mož iz narodove zgodovine. Nekateri med njimi so delo slovenskih kiparjev (Dolinar). Središče vsega je seveda zborovalnica, kjer zaseda parlament. Toda tam je prostora samo za nekaj nad 370 ljudi, kolikor je poslancev in potrebnih uradnikov. Prav taka, samo manjša, je dvorana, kjer se določa proračun. Tam zaseda finančni odbor. Posebno lepa je sprejemna dvorana, kjer se vršijo počastitveni sprejemi tujih diplomatov in razne slavnosti. Po vsej skupščini so na stenah krasna dela naših umetnikov, med njimi tudi slovenskih.

Človek dobi vtis, da naša narodna skupščina ni skromna. Treba pa je, da smo reprezentančni vsaj tam. Samo da bi bile tudi razprave v teh prostorih na taki višini, kot je njih arhitektonska izvedba.

Na Kalemegdanu

Na Kalemegdanu, s katerega se nudi prekrasen razgled na vodovje Save in Donave in tje po ravni v dalje, se nahaja vojni muzej. Vojna je Srbijo spremljala sto in stoletja in na tem mestu vidimo mnoge zanimivosti. Pred štirimi leti so uredili tu prostor, ki spominja na prvega borca in vojaka — na blagopokojnega vladarja Aleksandra I.

V posebnih sobah so nameščeni spomini na njegovo delo in življenje do po-

Športniki KID na Oplencu

drobnosti in do prizora atentata, ki je zahteval kraljevo življenje. V zadnji sobi, kjer je položena okrvavljena obleka, v kateri je bil umorjen in kjer stoji avto, v katerem se je vozil, gorijo sveče. Tam vidimo krogle in revolver atentatorja ter razne podrobnosti, ki spominjajo na kraljevo poslednjo pot. Na ta kraj roma srbsko ljudstvo v masah. Posebno pogled na avto je žalosten.

Sprejem pri »Vremenu« in »Politiki«

Jeseniške športnike sta povabili tudi uredništvi »Vremena« in »Politike«. Prostori »Vremena« so zelo veliko podjetje in stavba sama kot nebotičnik. Tu smo videli potek dela, ki je potreben, da izide zanimiv dnevnik. Na prvi pogled bi človek rekel, da je vse skupaj samo velik telefon, in pa stroji. Človek je le tisto vzvišeno bitje, ki upravlja in daje dušo. Tu se šele prav vidi, kaj pomeni človek med stroji — vse.

Sprejeti pri ministru za telesno vzgojo naroda

Ob šestih zvečer je jeseniške športnike sprejel minister gosp. **Jevrem Tomić** v svojem kabinetu. Ta sprejem pomeni pozornost, ki so je bili naši športniki deležni z najvišjega mesta in je priznanje njihovemu idealnemu prizadevanju kakor tudi naši podjetniški skupnosti.

Gospod minister je jeseniške športnike sprejel prav prijateljsko in se z vsakim rokoval. Načelnik gosp. **Ulaga** je predstavil gosp. ministru olimpijce - smučarje Smoleja, Pračka in Žemvo ter mednarodne telovadce Sokola Pristova in člana FO Natlačena, kakor tudi vse druge lahkoatlete, ki delujejo pri posameznih športnih društvih na Jesenicah. Gospod minister se je zanimal za športne prireditve KID, posebno za veliko udeležbo tekmovalcev na teh prireditvah. Vodja ekskurzije gosp. **Cerar,** ki je bil še nedavno sam mednarodni tekmovalec, je razlagal gosp. ministru, da se na Jesenicah goji tudi jadralni šport. Gospod minister se je zanimal za naše bivanje v prestolnici in za nadaljnjo pot ter naročil merodajnim, da gredo športnikom povsod na roko.

Končno je g. minister **Jevrem Tomić** povabil naše športnike na skupno večerjo v Zanatskem domu. Naši fantje so bili od tako prijateljskega sprejema prijetno presenečeni.

V Zanatskem domu so se udeležili pogostitve tudi načelnik ministrstva za telesno vzgojo naroda gosp. inž. **M. Aračić,** načelnik ministrstva g. prof. **Ulaga,** osebni tajnik gosp. ministra gospod **Saponjac,** prišel je tudi predsednik JZSS gosp. dr. **Ivo Pirc,** nekaj osebnih prijateljev gospoda ministra ter beograjski novinarji.

Ob 8. uri je prišel med nas minister gospod **Jevrem Tomić,** ki je ostal med športniki nad dve uri v prijateljskem razgovoru. Zanimal se je za športne podvige in uspehe v Sloveniji in obljubil, da bo posetil enkrat naše prireditve. Večer z gospodom ministrom, ki nas je tako prijateljsko sprejel, ostane nepozaben. Žrtvoval je mnogo časa našemu obisku in v tem je največje priznanje za športno delo naših fantov in KID.

Posebej so se za mednarodne športnike zanimali prisotni novinarji. Spraševali so jih o izvedbah in potekih mednarodnih prireditev, kjer so ti naši fantje tako častno zastopali jugoslovansko zastavo.

G. Drago Ulaga, v. d. načelnika športnega oddelka ministrstva za telesno vzgojo

Oplenac — Avala

Drugi dan so napravili športniki KID obiske po krajih, kjer se zbirajo mase naroda in ki so kakor narodova svetišča prave romarske poti. Odmaknjen daleč od prestolnice v notranjost zemlje, se dviga hrib Avala, s katerega se razgrinja najlepši razgled. Šumadijska zemlja je polna obronkov in vzpetin, hrib Avala pa je med njimi najlepši. Krasen je razgled s tega vzvišenega mesta, ki se dviga nad ostale vzpetine. Tu je postavljen **spomenik Neznanemu junaku.** Tako krasnega spomenika že z ozirom na položaj nima nobena zemlja. Ob tem spomeniku so jeseniški športniki položili venec iz planinskega zelenja slovenskih planin, okrašen s planinkami in z napisom: »Mrtvemu junaku, KID«.

Nadaljnja pot je bila namenjena obisku grobnice ljudskih vladarjev — borcev za svobodo — **Oplencu.** Še globlje v šumadijski zemlji se dviga hrib Oplenac, danes poznan vsemu jugoslovanskemu ljudstvu. Po tragični smrti blagopokojnega kralja Aleksandra, ki se je mrtev vrnil v svojo domovino in počiva tu sredi domov junaškega naroda, romajo tje milijoni ljudstva. Naša vladarska rodovina je izšla iz ljudstva, iz vrst prvih borcev za svobodo, zato je in ostane narodova. Tu počiva kralj **Peter I.,** tisti, ki je napravil krvavo pot s srbskim narodom in ga privedel zopet zmagovitega v zemljo, tu počiva poleg njegov junaški sin **Aleksander I.** — veliki Jugoslovan, ki je gradil skupno domovino, tako kot jo je gradil vsak, ki ljubi to tako težko priborjeno Jugoslavijo — skupno domovino Slovencev, Hrvatov in Srbov. Sem so športniki KID položili venec planink z gora, ki jih je pokojni kralj ljubil in obiskoval vsako poletje. »Kralju mučeniku, KID« se vije napis okoli planink in zelenja.

G. Jevrem Tomić, minister za telesno vzgojo naroda

Oba ta obiska sta napravila na izletnike najglobljі vtis. Ni tu nobenega razkošja, pač pa simboli, ki so sveti Jugoslovanom, simboli velike zgodovine in velikega cilja. Tiste dragocenosti, ki obdajajo grobove, so nekam mirne v svoji veličastnosti, okrog pa leži tista siva srbska zemlja, zemlja vojakov za veliko domovino.

Opomba: Popis z ogleda tvornic — prihodnjič.

*

ČLANOM D. N. K. I. D. V VEDNOST!

Uprava Društva nameščencev Kranjske industrijske družbe na Jesenicah sporoča vsemu članstvu, da društvo po sklepu zadnje glavne skupščine v bodoče ne bo dajalo podpor svojemu članstvu v primeru bolezni. Na izredni skupščini pa je bilo soglasno sklenjeno, da bo društvo prispevalo po 3000 din (tri tisoč dinarjev) svojcem za pogrebne stroške umrlega društvenega člana.

Uprava društva prosi vse članstvo, da zgornje sklepe vzame na znanje in da na društvo ne vlaga prošenj za podpore.

V prihodnjih dneh bodo razdeljena nova društvena pravila ter opozarjamo na člen 7. teh pravil.

Predsednik: **dr. Josip Tušar** s. r.

Tajnik: **Mirko Štebih** s. r.

Ni potrebno, ni prav in ni pošteno

Klic iz vrst tisočev delovnega ljudstva

Nočemo nikomur nič žalega, temveč delamo za gospodarsko rast in procvit naše domovine, za napredek dela in za boljši obstanek ljudstva v tej domovini. Pametna državna politika z zunanjim svetom ter kulturni napredek so nas obvarovali proklete in nazadnjaške vojne, da ne uničujemo ljudi in dobrin. Tega dejstva ne bomo mogli nikoli preceniti. Svoj dom gradimo, ga bomo gradili in čuvali.

Toda vkljub temu izgleda, da bomo prisiljeni v najširših plasteh naroda ugrizniti v kislo jabolko posledic vojne. Vkljub temu bo menda moral naš pošteni in dobrohotni človek trpeti na posledicah, ki jih je povzročilo nekaj ljudi na zemlji.

Mi vse to razumemo

Najprej je prišlo pomanjkanje surovin in njihova podražitev. To so občutile najprej naše industrijske delavnosti. Končno je nekam razumljivo, da če se mora staro železo voziti z večjo negotovostjo po morjih, da postane riziko večji in da je dražje. Končno je razumljivo, da dobavljajo vojskujoče se države dražji premog, ker imajo poslovne motnje. Končno je razumljivo, da se podražijo surovine, ki jih uvažamo. Razumljivo je končno, da se bo podražila kava. Težko je to, toda naša domača »žika« je tu, pa prave kave magari ni. Razumljivo je, da se bo podražil čaj, toda domačih zdravilnih čajev imamo v lipah in je vseeno, če od kod kak čaj pride ali ne. Razumljivo je, da se bo podražil riž. Toda naš domači ječmen ni samo boljši, nego tudi okusnejši in je sploh vseeno, če riž povsem izgine, dokler ga doma ne bomo dovolj pridobivali. Razumljivo je, da se bo podražilo luksuzno dišeče milo, ki zahteva veliko olj, a vseeno je, bo pa navadno umivalno. Razumljivo je, da se bo podražil kič, briljanti, kristali itd., a malo nas boli, če se lepotičje podraži za 1000 % ali kolikor hoče. Noben delovni človek, nobena družina ne bo zajokala nad tem, ker je prvič razumljivo, drugič pa ne najbolj potrebno.

Razumljivo je, če se podražijo izdelki, ki so delani na dražjih surovinah. Vse to je razumljivo za vsakega poštenega človeka, četudi je vsaka podražitev škodonosna za kupovalca, kakor za proizvajalca.

Tega pa ne razumemo

Tisto pa, kar se je dogodilo in kar se napoveduje po naših časopisih zadnje čase glede podražitve moke, kruha, mesa in celo govori o omejitvi uživanja mesnih izdelkov, tega pa noben pošten človek ne razume. Ko sem bral o podražitvi kruha in o morebitnih brezmesnih dnevih, sem obrnil časopis, da sem ugotovil, če morda nisem kje v kaki drugi državi, kjer so take pesmi nujne in razumljive. Žal je bilo to pisano za Jugoslavijo.

Najprej moka. Zakaj podražitev. Ali so ob letošnji žetvi delavci resnično več zaslužili. Ne, od te podražitve ne bodo dobili prav nič. Režija je bila taka kot je bila. Ali je podražitev potrebna radi kakih investicij za poljedelstvo. Ne, nič niso investirali od tega denarja. Ali so nenadno davki teh pridelovalcev žita večji. Ne, taki so kot so bili. Žito smo torej pridelali po določenih cenah in tisto žito je tu. Ali ga je potrebno podražiti potem ko je tu po določenih stroških, ali ga je treba podražiti sredi novembra, ko je bilo požeto avgusta. Kje so vzroki podražitve.

Potem meso. Kje je bil vzrok, da je zmanjkalo krav in svinj in telet itd., prav dne 15. novembra, ko je izšel članek, ki napoveduje brezmesne dneve. Kar naenkrat bo premalo živali in ljudstvo se bo moralo odtrgati. Če bi kaka živinska bolezen pobrala govedo in drobnico, bi vsi razumeli in bi radi stradali mesa. Če bi kmetskim hlapcem in deklam dali večjo plačo, bi tudi razumeli podražitev. Če bi kmetskim hlapcem in deklam oskrbeli pokojninsko in zdravstveno zavarovanje, bi tudi razumeli, če bi bile napravljene investicije milijard za predelavo mesnih izdelkov v domovini, bi tudi razumeli, tako pa nenadne napovedi, da bo zmanjkalo mesa, ne razumemo.

Kje je vzrok

Prav taka žetev kot lani, prav toliko živine kot lani in še več. Ni pobila toča, ni pogin. Pa naj bo moka dražja, mesa pa naj bi zmanjkalo. Odgovora, zakaj ta podražitev in napovedano pomanjkanje, mi ne vemo. Lahko samo sklepamo.

Nekdo je hotel podražiti. Recimo poljedelci - delavci, da bodo več zaslužili, da bodo lahko bolje živeli. Prav tako, pa podražimo. Ti bodo že vrnili, bodo pa več industrijskih proizvodov lahko kupili, orodja, obutve, obleke, pluge, brane, grablje itd. Nihče ne bo rekel besede, če bodo tisti delavci več zaslužili. — Toda oni so že delali in so že zaslužili, od te podražitve ne bodo dali v žep niti vinarja.

Podražila je trgovina, podražila je prodaja. Vprašamo, ali je prav, da kdo v teh časih podraži po mili volji. Podražil je veletrgovec z žitom. Vprašamo ali je prav, da podraži en človek v takih časih, ali pa deset takih ljudi. Deset družin nas manj zanima kot pa milijoni ljudstva. Taka neutemeljena podražitev se bi morala prepovedati, kakor se prepove tatvina. Če pa je utemeljena, naj se razloži ljudstvu.

Kaj nas zanima, če je sedaj konjunktura za izvoz živine in da je treba priliko izkoristiti. Kaj nas zanima, če izvozniki veliko zaslužijo — prav nič se ljudstva to ne tiče, če pride izvoznik domov in reče ženi in hčerki, da je imel velik »profit«, ker je veliko prodal. Radi dobičkaželjnosti izvoznikov še ni treba pobrati vse živine iz hlevov in nam dopovedovati, da naj zato uvedemo brezmesne dneve.

Država naj poseže vmes

Če je kje nujno, je nujno tu, da se z odloki uredi in zagotovi hrana, ki jo imamo v državi na izobilju. Če ni brez dekretov reda, naj pridejo dekreti, pa če so še tako ostri, saj drugod celo za nepotrebne stvari izdajajo dekrete. Tu pa gre za prehrano poštenih in pridnih delovnih ljudi bogate Jugoslavije. Kaj nas zanima, če so kje kaj uvedli na karte, pri nas tega ni treba, ker se kopljemo v moki in masti. **Mi smo v Jugoslaviji!** To pomeni veliko razliko v primeri z drugimi imeni držav.

Pomagajte tu, to bo državotvorno delo, bo najlepša proslava praznika osvoboditve in ujedinjenja, bo največje narodno obrambno delo, bo največje protikomunistično delo, bo največje delo za ljudstvo. Pustimo za čas druge oslarije in ne iščimo mej med vasmi in po bajtah in grapah, ne poslušajmo, kje komu polglasnik kje v grlu zastane, drugi pa ga iztegne, to bomo delali takrat, ko bomo v brezdelju, sedaj pa skrbimo za veličino Jugoslavije in za dobro njenega ljudstva.

Ni potrebno, ni prav in ni pošteno, če se brez nujnih vzrokov podražuje življenje jugoslovanskemu ljudstvu.

Večerni klic sirene

Pred nekaj dnevi se je nad revirji oglasila tovarniška sirena ob pozni večerni uri (22.uri). Od takrat dalje se redno oglaša in prebivalstvo se je tega novega klica že privadilo.

To je pisk, ki oznanja konec popoldanske in začetek nočne izmene. Ob tej uri sirena do sedaj ni klicala. Zaradi točnosti dela in zaradi reda, ki je nujen v vsaki delavnici ter najbolj zaradi ur, ki so kakor klopotci, je prevzela nalogo določitve časa tudi ob tej uri sirena.

Ta klic ne budi nikogar iz spanja, pač pa lahko služi tudi kot klic tistim, ki ne delajo, da je treba počasi zapuščati gostilne in se spraviti k počitku, da bo drug dan svež in lep.

V železarni Guštanj kliče sirena še bolj pogosto. Posebno prijateljski se zdi tisti klic eno uro pred pričetkom dela. Tako opozori vse tiste, ki stanujejo daleč po okraju, da se bo treba pričeti odpravljati na pot. Nazivajo ga »prijateljski opomin«.

Po nalogu ravnatelja pa sirena ne bo več klicala izmen ob praznikih, ker so tako željo izrazili zastopniki delavstva.

RAZGLAS

Za mesec december 1939. se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in praznikih, ki velja za vse družinske člane in zavarovane člane brez razlike na njih bivališče, in sicer:

1. decembra 1939. . . g. dr. **Hafner Jože,**
3. decembra 1939. . . g. dr. **Keržan Bartol,**
8. decembra 1939. . . g. dr. **Čeh Milan,**
10. decembra 1939. . . g. dr. **Hafner Jože,**
17. decembra 1939. . . g. dr. **Keržan Bartol,**
24. decembra 1939. . . g. dr. **Čeh Milan,**
25. decembra 1939. . . g. dr. **Čeh Milan,**
26. decembra 1939. . . g. dr. **Keržan Bartol,**
31. decembra 1939. . . g. dr. **Keržan Bartol.**

Ing. Drago Matanović, Ljubljana:

Nasveti za zatemnitev domov, cest, trgov, obrtnih in industrijskih delavnic pri zračnih napadih

(Iz ciklusa predavanj Komiteja tehn. dela)

(Dalje.)

Sveti poševno, s čimer bi bilo možno, da se vidi svetilka v vodoravni, oziroma skoro vodoravni smeri precej daleč. Priporočljivo je, da so take svetilke za razsvetljavo posebnih delovnih mest, ki bi smele goreti tudi pri popolni zatemnitvi, tako zgrajene, da znotraj niso svetle, temveč črne in to v celoti ali vsaj v spodnjem delu (sl. 3). Dobijo se pa tudi nastavki, ki jih potegnemo čez odprtino svetilk, oziroma pritrdimo na to odprtino, in ki pustijo samo majhno odprtino na primer 5 do 10 cm, tako da zapusti svetloba tako svetilko v prav ozkem snopu (sl. 4). Bolje pa je, če uporabljamo sploh svetilke z zelo globokim senčnikom, ker take svetilke nikdar ne slepijo in so zaradi tega tudi v normalnem času najbolj prikladne.

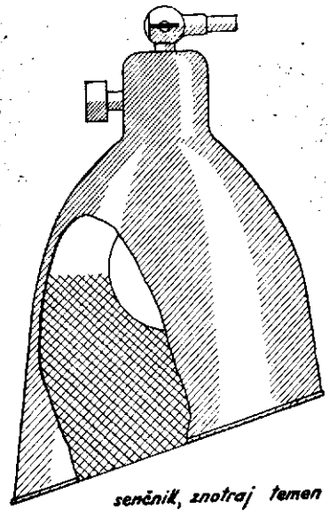

Sl. 3

Navedeno znižanje napetosti od 220 na približno 80 voltov lahko dosežemo na najbolj enostaven način s pomočjo transformatorjev, v kolikor imamo izmenični tok na razpolago. Transformatorji imajo lahko različne odcepe, tako da lahko ojačimo ali oslabimo razsvetljavo po potrebi. Ako imamo prej navedeni primer s svetilkami za splošno razsvetljavo in svetilkami za posamezna delovna mesta, potem so svetilke za splošno razsvetljavo priključene na te transformatorje, medtem ko so posebne svetilke za delovna mesta priključene v lastnem tokokrogu na polno napetost ali so eventualno priključene na vod za moč, v kolikor je to dopustno z ozirom na tarifo.

V velikih upravnih poslopjih bo istotako potrebno, da se pri zatemnitvi lahko orientiramo. Ako ni poskrbljeno za popolno mehanično zatemnitev oken s pomočjo žaluzij itd., potem se lahko poslužujemo istotako prej navedenega sredstva znižanja napetosti na približno tretjino normalne napetosti s pomočjo transformatorjev, ali eventualno v posameznih primerih s predupori. Pri tem moramo uporabljati le svetilke, ki svetijo neposredno navzdol. Ker uporabljamo danes za splošno razsvetljavo notranjih prostorov, razen tovarn, skoro izključno le svetilke za polposredno razsvetljavo, moramo te svetilke nekoliko prenoviti. Tako lahko uporabljamo v znanih porcelanskih stropnih ali stenskih svetilkah namesto popolnoma svetlega balona iz opalnega stekla tak steklen balon, ki je zgoraj in ob strani popolnoma nepropusten za svetlobo, na primer prevlečen s črnim lakom. Le spodaj se nahaja majhna odprtina, skozi katero lahko izstopa svetloba (sl. 5). Izdelujejo pa tudi take specialne žarnice, ki izžarevajo svetlobo le v prav ostrem kotu navzdol (sl. 6). Nadalje dobimo prevleke za običajne viseče svetilke, ki se pritrdijo na žarnici, oziroma pravilneje, na okovu za žarnico. Te prevleke absorbirajo večino proizvajanih svetlobnih žarkov ter imajo le spodaj majhno odprtino (sl. 7). V večini primerov bomo morali vkljub temu še zahtevati, da zmanjšamo množino proizvajane svetlobe, na primer z že navedenim zmanjšanjem dovajane napetosti ali pa s tem, da uporabljamo znatno slabše žarnice, eventualno tlilne žarnice.

Možnost posluževanja raznih naprav, predvsem strojnih, brez vidne razsvetljave nam nudijo tako zvani luminofori. To so barve, ki jih vzbudimo z ultravioletnimi žarki, ki sami posebej niso vidni. Te barve spremene valovno dolžino žarkov. Vzbujene pod vplivom ultravioletnih žarkov zelo kratke valovne dolžine izžarevajo žarke v vidnem delu spektruma.

(Dalje.)

Omarice pri vhodu v tovarno

Na Jesenicah in na Javorniku se nahaja pri vhodu v tvornico pisemska omarica. Nad njo je napis, da naj se tu sporočajo pismeni predlogi za izboljšanje dela.

Kaj pa vse pride v to omarico. Večidel same prošnje za delo. Sem pa tje tudi pisemske karte itd. Do sedaj smo to odpravljali na merodajna mesta, četudi opozarja napis, da ta omarica ni za to.

Odslej pa opozarjamo slehernega, da bo vsaka pošiljka druge narave, ki bo vržena v to omarico, uničena. Mislimo, da našim ljudem — Jeseničanom — ni treba slikati potrebe reda. Red naj bo naša odlika!

Vabimo sodelavce, da pošiljajo tudi najmanjše zamisli za kako izboljšanje dela na tistih mestih, kjer delujejo ali kjer opazijo kako nerodnost, ki jo bodo vedeli kako drugače — bolje izvršiti.

Predlogi, ki vsebujejo izvedljivo zamisel, bodo nagrajeni. Do danes je bilo razdeljenih 11 denarnih nagrad za take predloge.

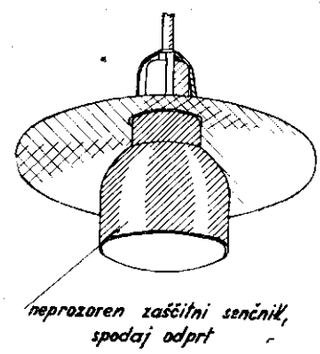

Sl. 7

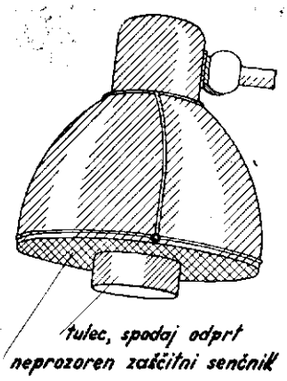

Sl. 4

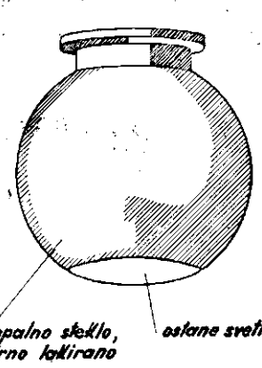

Sl. 5

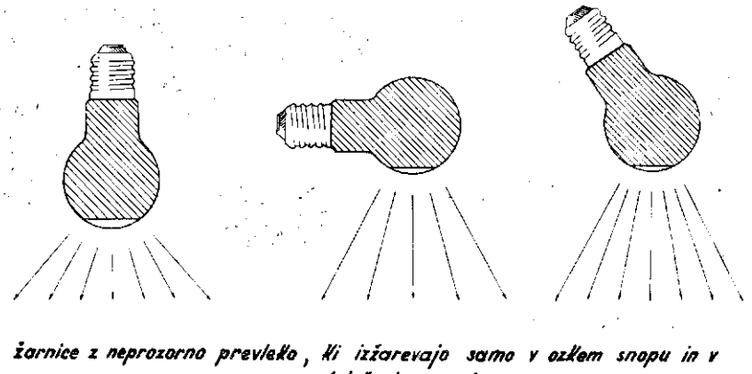

Sl. 6

Železarska podjetnost stopa s časom

Osnove napredka vsake podjetnosti so: zdravo gospodarstvo, investicije za izboljšanje delovnih potekov in sožitje v delovnih skupnostih. Ako manjka ena izmed teh, preti industrijski grob.

Nikoli ni prav, če kaka podjetnost sedi na zastarelih in dragih obratih, ki že davno ne ustrezajo več sodobnim zahtevam obratovanja, pa kriči in prosi za carinsko zaščito za svoje izdelke. Tako postopanje izgleda kakor da bi bile carinske zaščite tu zato, da čuvajo nazadnjaštvo in zastarelost ter branijo državo pred napredkom.

Tudi naša podjetnost mora rasti, se mora izpopolnjevati in racionalizirati, da bodo proizvodi boljši in cenejši, da bo odjem večji. V vrsti različnih podjetnosti je gotovo železarska industrija tista, ki je to svojo dolžnost polno razumela. Ako pogledamo investicije, ki so bile vložene v železarske obrate v zadnjih štirih letih po vsej državi, dobimo pritrdilno sliko. Storjenega je bilo mnogo.

Naj navedemo tu samo obnove in izpopolnitve železarskih obratovalnic samo v letošnjem letu. **Pred kratkim je bila postavljena v obrat nova moderna Siemens-Martinova peč v Zenici. Tvrdka La Dalmatienne pristopa k proizvedbi elektrojekla, tvornica Aga-Ruše bo v kratkem proizvajala specialno jeklo. Svoje obrate izpopolnjuje tudi železarna v Štorah pri Celju z livarnami za cevi ter z novimi pečmi.** Podjetje Bat'a dela na postavitvi modernih železarskih obratov itd.

Ako pri tem pogledamo matično železarsko industrijo v Jugoslaviji — našo železarsko tvornico, bi lahko v zadnjih 8 letih našteli same nove investicije, ki so šle v stomilijone. In te investicije še niso končane. Taka podjetnost je zdrava, je zmožna in vredna življenja. Ako bi teh investicij ne bilo, bi zamrlo tisoče eksistenc že davno.

Za vsako podjetnost pridejo pretresljaji. Zakaj bi tudi velike podjetnosti bile izvzete. Toda laže jo prenesejo, ako temelji njihovo delo na iniciativi, ki je osnova vsakega napredka. Potrebne so žrtve in če so tu žrtve, je možno govoriti o napredku sploh. Ni ne gospodarskega in ne socialnega in ne kulturnega napredka brez investicij. Kadar prenehajo te, smo v pričakovanju mrtvaškega klica siren.

Včasih so imele v svojem sestavu organizirano sovraštvo in gojeno zagrenjenost, kakor da bi bile tu kod gnezda sovražnosti, kakor da bi ne bil cilj in interes vseh sodelavcev enak in isti. S štrajki se je kradel družinam denar, s štrajki so se odganjali odjemalci, s štrajki so se prizadevale škode, s hujskanjem se je omalovaževalo delo.

Nova doba bi tega več ne prenesla, prevelika je tekma podjetnosti, in tista, ki se bo poigravala s sovražnostmi, bo pač pokopana. V nekaterih državah (Rusija, Nemčija) je štrajk prepovedan pod smrtno kaznijo, pri nas še odloča pamet in tega ni treba.

Zdravo gospodarstvo, korakanje s časom in sožitje v delovnih skupnostih so jamstva za obstoj in napredek.

* * *

NAŠI OKOLIŠKI KRAJI

Ta ali oni, ki ne pozna radovljiškega okraja pobliže, bo morda rekel, da mora zdaj že biti konec opisov naših okoliških krajev. Pa jih še ni, še marsikatera občina in župnija radovljiškega okraja je, ki daje našemu podeželskemu delavcu v našem podjetju dober in stalen kos kruha, kar je mnogo. V poljedelstvu ni zaposlenosti, ker to je na Gorenjskem pasivno, rudarstva ni, lesna industrija pa zaposluje bore majhno število ljudi, a niti teh ne stalno. Kam torej z vsemi onimi kmečkimi proletarci, ki nimajo nikjer zaslužka, domača hiša pa jih tudi ne more vzdrževati? Kam drugam kot v tovarno, pa bodisi v Kranj, Tržič, ljubljansko okolico, predvsem pa na Jesenice, ker je tu zaslužek razmeroma še najboljši, četudi je draginja precej bolj občutna kot kjer koli v Sloveniji, da ne rečemo v državi.

Le pojdimo skozi vagone, ali če tega vsled gnječe ne moremo, poglejmo kdo vse izstopa na raznih postajah, vse doli do Kranja, ob sobotah pa celo do predvrat Ljubljane. Pred nekaj leti so n. pr. na postaji Otoče izstopali večinoma samo romarji, namenjeni na pol ure oddaljene Brezje, danes so med temi romarji kmečki sinovi, zaposleni v naših podjetjih. Če jih vprašate od kod so, bodo navedli vse okoliške vasi, kot Ljubno, Brezje, celo Leše itd. A ne samo železnica, tudi avtobus redno vsak dan na vse tri izmene dovaža delavce iz navedenih vasi.

Ljubno je slikovita vas z nekaj nad 500 prebivalci. Že oddaleč jo je videti skozi okno vlaka, ali pa s ceste, na nekdaj tako zloglasnem Gobovcu, kjer so se potikali, skrivali in ropali prav pravi »ravbarji«. Mlajše naše delavce bo zanimalo, da so nekdanje avstrijske oblasti prevedle Ljubno v Maria Laufen, prav kakor so vojaški kartografi napravili iz besede Črna prst v Schwarzfinger ter se s takimi spakedrankami izpostavili splošnemu zasmehu.

(Dalje prih.)

Pogled po vsemirju

Medtem ko se naši sodelavci bavijo v prostem času z raznimi panogami športa in telovadbe, z izleti in potovanji, s sodelovanjem v raznih društvenih odborih in javnih zastopstvih, naj omenimo enega, ki se zanima za zvezdoznanstvo. Že pri navadnem pogovoru mu kaj hitro uide kaka beseda o Soncu ali zvezdah, kar razvname se pa, ako se kdo zanima za njegovo razlago o dogajanjih na vidnem nebu. Ta naš sodelavec je Ivan Hafner, poznan po raznih krajih iz predavanj. Ker se na njegovo imenovano zadevo po svoje razume in tolmači, je najbolje, da nam sam to razloži. O tem nam poroča sledeče:

Vsi se bolj ali manj zanimamo za svetla telesa na jasnem nebu, pač pa vsaj toliko, da si predstavljamo, kako in kaj se dogaja, da imamo dan in noč ter letne čase. Visoke gore nam sicer zastirajo pogled po obzorju, zaradi tega so nebesna telesa, kolikor jih pač vidimo s prostim očesom ali z daljnogledom, krajši čas vidna, ali nekatera, ki so nizko na obzorju, celo nevidna. Prav dobro se je o tem javno izrazil neki Jeseničan, ki je dejal, da je tam doma, kjer pozimi ni Sonca, poleti pa ne Lune. Med vsemi športniki so v prvi vrsti hribolazci, ki dosegajo više ležeče dele gora, toliko srečni, da imajo obširnejši razgled ne le po Zemlji, marveč tudi po nebu.

Ker nam stanje zvezd pomaga pri ugotavljanju strani neba, je prav, da poznamo vsaj nekaj važnejših ozvezdij, med katerimi je ena, in sicer Severnica ali Polarna zvezda v Malem vozu, ki je trajno na istem mestu. Pozimi vidimo najlepše zvezde, med katerimi je v sredini ozvezdje Orion, ki se zelo hitro premika od vzhoda proti zahodu, ker je nad ravnikom. Zvezde nad Orionom se premikajo vedno počasneje, kolikor bliže so Severnici. Medtem ko zvezde vzhajajo vedno na istem mestu, le da se med letom enkrat menjajo tako, da so vsak mesec za 30 stopinj bolj proti zahodu, vidimo, da, ko Sonce menjava svoje stanje na nebu letno enkrat tako, da se pomika više in niže, menjava Luna to višje in nižje stanje vsakih dobrih 27 dni. Tudi planeti menjavajo svoj položaj in sicer tako, da so nekateri prej, nekateri pa po dolgem razdobju višje ali nižje, kakor so pač oddaljeni od Sonca. Vsaj toliko ve vsak o dogajanjih na nebu.

Vprašanje pa nastane, kaj se dogaja s telesi v vsemirju, da vidimo z naše Zemlje take premembe, in kako bi videli, ako bi gledali vse to s kake druge zvezde, ali še bolje od zgoraj, od strani in zadaj, torej iz treh dimenzij in iz take daljave, da bi bilo mogoče o tem sestaviti načrt.

Da bi si to željo izpolnili, prebiramo znanstvene knjige, a laik te učenosti ne razume, ali vsaj premalo. Ker sem sam med temi laiki, sem pri vseh vidnih premembah v našem Osončju, na podlagi dosedanjih podatkov učenjakov, na podlagi ugotovljenih sil, ki delujejo v vsemirju, ter na največji verjetnosti teh ugotovitev prišel na to, da nam še manjka prava slika teh prememb.

Naj ne bo nikomur težko, da v kratkem ogledamo dosedanje ugotovitve z nekoliko kritičnim očesom, da ob koncu vidimo najbolj veličasten načrt Osončja, ki mora biti povsem verjeten.

V drugem stoletju je Grk Klavdij Ptolemej sestavil načrt vsega vidnega svetovja tako, kakor ga dozdevno gledamo z Zemlje. V sredino je postavil zemeljsko kroglo, s severom zgoraj in jugom spodaj. Na obeh krajih je led in sneg, drugod je zmožna za življenje. Okrog te

BOJ PROTI NEZGODAM

Pozor pri delu in rokovanju s kisikovimi jeklenkami!

Obratovodstvo cevarne je 22. novembra javilo, da je obrat prejel 2 kisikovi jeklenki, ki sta bili zamazani z oljem.

Kljub opetovanim opominom, objavam v »Tovarniškem vestniku« in opozorilom se more to še vedno dogajati.

Krivci menda ne pomislijo, da obstoja največja nevarnost eksplozije, ako pride olje ali mast v dotiko s kisikom. Nastale bi lahko nedogledne posledice.

Sodelavci! Bodite previdni in mislite pri svojem delu nase, na svoje družine in na skupnost!

Ker se večkrat opaža nepravilno ravnanje z jeklenkami, navajamo tukaj 10 zapovedi za ravnanje z temi:

1. Pri transportu jeklenk bodi previden. Žerjavni magneti se za tako delo ne smejo uporabljati!

Ne meči jeklenk, varuj jih pred udarci, sunki in močnimi tresljaji.

2. Ne puščaj bomb na vročem soncu in jih obvaruj prehudega mraza. Ne polagaj jih preblizu ognja. Skupno vskladiščenje z ognjenevarnimi predmeti je prepovedano.

3. Goščilke, armature in bombe ne smejo priti v dotiko z oljem in mastjo. Pri visokotlačnih napeljavah ne uporabljaj goščilk iz usnja (ki je mastno!). Zarjavele navoje osnaži z žično ščetko.

4. Prepričaj se, če so ventili jeklenk dobro zaprti. Odpri najprej nekoliko ventil, da izpihaš umazanijo in rjo. Potem šele pritrdi redukcijski ventil.

5. Odpri najprej nekoliko redukcijski ventil, preden odpreš ventil bombe. S tem obvaruješ redukcijski ventil pred sunkom in morebitnim izgorevanjem.

6. Zamrznjene ventile odtajaj samo s paro, vročo vodo ali vrečico, napolnjeno z vročim peskom — nikdar pa z odprtim plamenom!

7. Odpri ventil bombe počasi, nekako za pol ali kvečjemu za cel obrat, največ pa za dva obrata. V primeru nevarnosti hitro in lahko zapreš ventil.

8. Ne postavi se pred ventil bombe ali redukcijski ventil, temveč vedno ob strani.

9. Ne pozabi po končanem delu zapreti ventil bombe in razbremeniti redukcijski ventil. Prepričaj se, če je varilni plamen ugasnil. Ne uporabljaj bombe kot stojalo za obleke in varilno orodje.

10. Ako je bomba prazna, potem jo zapri z varnostno kapo. Ravnaj s praznimi bombami ravno tako previdno kakor s polnimi. Obvaruj tudi prazne bombe, da se ne morejo prevrniti, ker se lahko poškodujejo in se more pripetiti nezgoda pri zopetnem polnjenju.

* * *

Vzroki propadanja fužinarstva ob koncu XVI. stoletja

Radi večnih prepirov in pritožb od strani fužinarjev je vlada končno postala nanje pozorna in zahtevala, da napravijo vlogo z navedbo vzrokov propadanja železarstva v naših krajih. Fužinarji so vložili daljšo vlogo v italijanskem jeziku, ki je datirana z 4. novembra 1596. Vloga je bila izročena vicedomu. Vzroki so bili pa sledeči:

1. Opustošenje gozdov zaradi naselitve kmetov v rovtih, ki so si pridobivali potrebna polja s požiganjem gozdov. Oglje se je zaradi tega močno podražilo.

2. Težkoče pridobivanja živil za fužine, ki so se nahajale v takrat težko dostopnih krajih.

3. Denarne izgube pri delavcih, ki so raje pobegnili k fužinam na Koroško, kjer so vladale boljše razmere.

4. Slaba pravna zaščita fužinarjev, proti katerim nastopajo samovoljno nadzorni organi, jim predpisujejo samovoljno visoke davke in pobirajo pri menjavanju posesti celo desetino.

5. Nastopanje komore in deželnih stanov, ki visoko obdavčujejo proizvode, kakor tudi življenjske potrebščine, n. pr. živino, žito, sir, maslo, loj in vino, katerega fužinarji pri svojem težkem in vročem delu neobhodno potrebujejo. Obstojal je tudi telesni ali osebni davek delavcev, visoke mitnine in druge tovornine pri cestah in potih pod vsako kritiko.

6. Večne pravde s takratnim rudarskim sodnikom (Junauer), ki trajajo brez konca in kraja ter zahtevajo mnogo dragega nepotrebnega potovanja in denarja.

7. Nesigurne cene železa na Koroškem, nepoznanje tržnih potreb v oddaljenejših krajih, manjkajoča komisijska skladišča v Ljubljani, Trstu, Reki in Napolju.

8. Devalvacija beneškega denarja, s katerim se mora vse plačati, ako se trgovanje ne vrši baratto (barantanje — z izmenjavo robe). Poslednja naj se odpravi in naj se vrši vsa zamenjava proti gotovini.

Zemlje naj kroži vse nebo, in sicer: Sonce, Luna in planeti — višje ali nižje, zvezde pa trajno enako visoko.

Ta sestav je navidezno zelo lep. Saj tako vse vidimo z Zemlje. V tlorisu gledan, je Zemlja v sredini ter obdana s krogi, ki predstavljajo dnevne tire nebesnih teles okrog Zemlje. Radi tega bi se moralo vse, kar je na nebu bolj oddaljeno, s toliko večjo hitrostjo premikati, da bi v enem dnevu obkrožilo Zemljo. Gledano v profilu, bi nam kazal za Sonce, Luno in planete nekake špirale, v sredini širše, zgoraj in spodaj pa ožje. Pozimi je Sonce najniže, poleti pa najviše. Spomladi in jeseni sta Sonce in Zemlja enako visoko. Kakor je vse to lepo, je vendar nemogoče, ker se ne more vse ogromno nebo s tako silno hitrostjo vrteti okrog male Zemlje. To bi bilo podobno onemu vrtiljaku, na katerega trdnost se lastnik ni več zanesel, pa je želel, naj se vsa pokrajina vrti okrog njegovega vrtiljaka, da bi gledalci imeli isti vtis, kakor ob vrtenju vrtiljaka. Četudi je vse to nemogoče, si je za pozneje treba zapomniti.

Nasproten sestav, kar se tiče mirovanja, premikanja in vrtenja, je pred 400 leti sestavil Poljak Nikolaj Kopernik. V njegovem načrtu je v središču mirujoče Sonce, vsi planeti, z našo Zemljo vred, pa krožijo po krogu podobnih tirih okrog Sonca. Zvezde, ki so od Sonca silno oddaljene, mirujejo na svojih mestih. Da imamo dan in noč, se vrti Zemlja okrog mišljene osi, ki je 23,5 stopinje nagnjena.

Še danes občudujemo njegov genij, kako si je upal v tedanjem času ovreči prej imenovani Ptolemejev sestav, v katerega popolnost in resničnost je verjel ves svet. Vendar se je Kopernikov sestav polagoma uveljavil tako, da se ga že več kot dve sto let poslužujemo v splošnem.

Kakor se je Koperniku posrečilo dokazati dan in noč z vrtenjem Zemlje, se mu je godilo slabše z dokazom letnih časov. Ker je risal kroge za tire planetov očividno na vodoravno ploskev, je bil primoran, gotovo po dolgem ugibanju, os Zemlje nagniti. Ako bi bil risal na 23,5° nagnjeno risalno desko, bi bil nasprotno primoran, na to nagnjeno ekliptiko postaviti os Zemlje navpično, kakor jo vidimo v Ptolemejevem sestavu.

Odprto je še ostalo vprašanje mirovanja in premikanja — dvoje pravil za nebesna telesa. Ta morajo imeti enotno pravilo, in sicer: Vse se premika. O tem pozneje.

Rešiti je treba pojem, kje je v vsemirju zgoraj ali spodaj, ali je bolj nagnjena, ali pokončna os Zemlje. Ali ima prav Ptolemej ali Kopernik?

Za vse, kar biva na vrteči se Zemlji, je povsod nad nami zgoraj, bodisi, da smo na severni ali južni polovici, na ravniku ali kjer koli. Radi vrtenja Zemlje imamo vsako minuto za 1° drugo nebo nad seboj, čez 12 ur pa za 180°. Za vsemir je povsod zgoraj ali spodaj, ter ima iste prednosti pokončna os Zemlje, posebno, ker smo vajeni gledati vse pokončno. Nikdo pač ne obeša slike za vogal in nikdo ne riše nagnjene gore.

Kopernikov sestav je v toliko podoben Ptolemejevemu, da je v obeh osrednje telo mirujoče. Nič ni ustvarjeno za mirovanje, vse se mora premikati. Luna bi radi privlačnosti Zemlje padla na Zemljo, Zemlja na Sonce, to na druge zvezde, ako bi se vse ne premikalo. Premikanje in privlačnost sta dve nasprotujoči si sili, obe morata obstojati, ker je njihovo delovanje nasprotno.

(Dalje.)

9. Elementarne nezgode, kakor požari, poplave pri kladivih in končno

10. Zastoj v trgovini radi turških vpadov. Ovira so bili tudi verski boji med katoliki in protestanti, toda ne večjega pomena.

Kljub temu, da so se razmere izboljšale, niso bile v XVII. stoletju dosti boljše. Kmetje, podpirani od gospodarjev in graščakov, so požigali gozdove še dalje in si razširjali polja.

Meščani so pa delali težave fužinarjem pri nakupu prehrane. Posebno nevljudni so bili v tem oziru Kranjčani in Ljubljančani, ki niso dovolili nakup oz. odvoz nakupljenega živeža. Zato so fužinarji zahtevali, da se dovoli nakup živeža, posebno žita, vsaj ob tržnih dnevih, sicer morajo vsi fužinarji poginiti lakote.

Šele ukazu Ferdinanda II. z dne 9. decembra 1628., takratnemu deželnemu glavarju Auerspergu in vicedomu Panizolu, da se fužinarje zaščiti, se je zahvaliti, da so se deloma krivice odpravile.

Gospodarske novice

Zadnja kriza romunske vlade je bila povzročena radi težkoč pri trgovskih dogovorih z Nemčijo. Nemci so veliko zahtevali, trgovinski minister Romunije pa ni hotel toliko dati. Odstopu ministra trgovine so sledili vsi ministri. Sedaj pa imajo že novo vlado.

Ker so naši mlini stavili Nemcem baje previsoke cene za moko, so Nemci odklonili dobave pod takimi pogoji. Za nas ne pomeni to nobene škode, bo vsaj hrane dovolj. Dogovori pa tečejo dalje, kajti končno moramo tudi mi nekaj izvažati.

Evo vam dobiček. Naš izvoz v mesecu oktobru 1939. je za 18 % manjši kot lanski izvoz v istem času. Vkljub temu pa je v denarni vrednosti večji za 10 % napram lanskemu oktobru. Torej manj robe za več denarja — to je potem tista stvar, da lahko razumemo, zakaj bi sedaj radi, da pri nas doma mesa sploh ne bi jedli, nego da bi ga samo izvažali.

Kaj je z našim bakrom. Razni listi vprašujejo, ali je mogoče, da se naša država osamosvoji od uvoza bakrenih izdelkov iz inozemstva. Pošteni Jugoslovani do sedaj sploh niso vedeli, da to še ni izvedeno, kajti tako bogata država na bakrenih rudah, kot je naša, je malokatera v Evropi. Vkljub temu pa uvažamo bakreno pločevino, bakreno žico, bakrene vrvi, bakrene valje, bakrene cevi, bakrene kotlovske dele, bakreno posodo, bakrene ploščice za tiskarstvo itd. — torej vse, kar je bakrenega na svetu. Zakaj? Zato, ker nimamo v državi nobene livarne in predelovalnice bakra, nego vozijo vso rudo izven mej naše domovine. Imamo le manjše obrate za bakrene izdelke.

Zvišanje cen instalacijskemu materialu je tu. Podražili so se baker, svinec in cinek ter tudi cene izolacijskega materiala, zato bodo podražili ves kabelski material. To je razumljivo, ker se surovine podražujejo.

Novice *opomini iz sodobnega življenja*

Vojna. Še vedno moramo pisati o vojni. Ko bo izšel list, bo morda že več zanimivosti. Od zadnjega našega poročila je najbolj zanimivo to, da beremo po časopisih, kako krasno se posreči tem ali onim, da potapljajo ladje s tovori, da zbijajo letala, da uničujejo to in ono. Ali ni zanimivo, kako človek dela na zemlji. Uspeh je, če ladjo potopi, če razbije, če uniči. Pomislite, kako bi bilo ljudstvo dobro, če bi vse tiste ogromne vsote dajali za tople obleke, za ceste, za bolnišnice, za potrebe in za luksuz. Pa pravijo, da se borijo za svobodo naroda in za dobro naroda in za bodočnost naroda. Ali je uničevanje dobrin na zemlji ta borba, ali bo to prineslo dobro, če uničim ljudi in dobrine. Vsak ve to, mi napišemo samo zato, da se ne bo kdo čudil kaki zgodovini in rekel: »Kako so bili včasih neumni, sedaj pa smo pametni.« Ne tudi sedaj smo velikokrat taki, da je pamet daleč, daleč, kaj šele kultura človeka in lepota.

Vino po din 1,50 in vino po din 20,—. Taka razlika vinskih cen je na primer v okolici Beograda in v Beogradu. Pridelovalci vina dobijo za liter vina din 1,50 do din 3,—. Sedaj pa računajmo. Potem je treba plačati prevoz, recimo din 0,50 za liter, potem je treba plačati natakarje, recimo din 1,— za liter, potem je treba dati državi davek, recimo din 1,— za liter, potem je treba kriti režijo lokala (beljenje, stoli itd.) recimo kar din 2,— za liter, potem je treba nekaj zaslužiti, recimo — toliko kot delavec — din 1,— na liter, kar da skupaj din 1,50 za vino + din 5,50 = din 7,—. No, vino stane din 7,— liter. Ker pa privoščimo še drugim delavcem pri prodajalcu, računamo še din 3,— na liter. Dobimo vino po din 10,— liter. Vino pa stane po lokalih po din 20,— in še več — tisto, ki ga je moral kmet prodati za din 1,50. — Pravijo, da je to prav. In še to pravijo, da mora tako biti, ker so trošarine. Kaj pa kmeta zanima, če ima Beograd pločnike na cestah, če ima elektriko, če ima cestno železnico, on tega nima. To je poglavitno. Kmet tako nikoli ne bo mogel napredovati in se bo moral valjati po blatu in nesnagi in otepati koruzo ter ostati nepismen. [illegible] — Kadar bo ta denar šel za investicije, za novo dobro delovnega in kmetskega ljudstva, bo opravičljivo, dokler tega ni v zadostni meri, je prizadejana kmetom krivica.

Za naše gospodinje

Parmezanovi cmočki

Iz dveh beljakov naredimo sneg in mu primešamo toliko nastrganega parmezana, da lahko delamo majhne cmočke, ki jih spečemo na razbeljeni masti, da so lepo rumeni. Ko jih z lopatico pobiramo iz masti, jih devamo na rešeto in jih potem osolimo z zmleto soljo. V juho jih denemo, tik preden serviramo.

Ribja čorba

Jušne zelenjave skuhamo v vreli vodi, kateri pridenemo tudi paradižnika po okusu in prežganje. Medtem očistimo ribo (soma ali ščuko), zrežemo, posolimo, pokapamo s kisom (da se ne razkuha) in pustimo, da stoji ½ ure do 1 uro. Nato denemo ribo v juho in jo ob strani kuhamo prav počasi, da se ne razkuha. Ko je mehka, juho precedimo in serviramo z opečenimi kruhovimi rezinami. Ribo pa serviramo posebej s hrenovo omako.

Hrenova omaka

Na 6 dkg masti zarumenimo 4 dkg moke, zalijemo z juho ali z vodo, osolimo in prevremo, da se prežganje lepo razpusti. Nato pridenemo nastrganega hrena, nekoliko kisa in dobro prekuhamo.

Kisla čorba

¾ kg jagnjetine zrežemo na primerno velike kosce in pristavimo z 2½ l vode, s sesekljano čebulo in peteršiljem, z lovorjevim listom in celim poprom, osolimo in kuhamo. Ko je meso že skoraj mehko, pridenemo žlico prežganja, paprike po okusu in 10 dkg riža, ki ga kuhamo 10 do 12 minut. Pred serviranjem juho okisamo z vinskim kisom ali limonovim sokom in zagostimo z rumenjakom.

Malo kozmetike

Deset zapovedi za lepoto

1. Zjutraj in zvečer si umij obraz najprej s toplo, potem pa še z mrzlo vodo. Umivanje zvečer je še mnogo važnejše kakor zjutraj. Čez noč obraz počiva in morajo biti znojnice dobro očiščene, da koža lahko diha.

2. Vsaj po enkrat na teden si lahno odrgni obraz z alkoholom, ki si mu primešala nekaj kafre ali pa salicila.

3. Ne izpostavljaj se prehudemu soncu, vendar pa varuj obraz tudi pred hudim mrazom.

4. Glej, da boš zmerom spala v prezračeni sobi. Vsaj spomladi, poleti in jeseni imej okno vso noč odprto!

5. S m e j s e ! Smeh daje obrazu ves čar! Smeh daje mladost!

6. Imej obraz v oblasti! Kadar govoriš, ne trzaj z obrvmi, ne gubanči čela in si ne grizi ustnic!

7. Pojdi pred polnočjo spat, zakaj spanje pred polnočjo največ zaleže. Spi vsako noč najmanj po osem ur!

8. Bodi previdna pri izbiri pudra in rdečila. Preden se napudraš, si namaži obraz z mastno kremo!

9. Jeza in žalost sta največja sovražnika lepote! Skušaj premagati jezo in skušaj zatreti jok.

10. Skrbno pazi na svoje z d r a v j e, zakaj zdravje je lepota!

Za dobro voljo

Relativno

Gospod profesor in njegov znanec gledata opico, zaprto v kletki menažerije.

Kaj si neki misli ta opica tule notri, gospod profesor?

Vse je relativno. Morda si misli, da je ona zunaj in da ste vi notri.

Moderno

Ivan, odslej vas bom klical Jean.

Dobro, milostljivi gospod. In kako naj jaz odslej imenujem gospoda?

Idiot!

Dobro, milostljivi gospod idiot!

Ni radovedna

Kaj, že zopet nova obleka? Kaj pa misliš, od kod naj jemljem denar za vse to?

Ah, dragi možiček, saj veš, da nisem radovedna.

Naši čebelarji

Kako si letos kaj zadovoljen s čebelami?

Ne morem se pritožiti. Medu sicer ni bilo bog ve kaj, toda sodnega izterjevalca so pošteno opikale.

Hladnokrvnost

Pri neki železniški nesreči v Španiji je pet ljudi izgubilo življenje. Med njimi je bil tudi sluga nekega Angleža, ki se je vozil v oddelku prvega razreda. Ko je Anglež videl, da se njegovemu vagonu ni nič pripetilo, se je mirno naslonil v kot in zadremal. Skozi odprto okno ga je poklical sprevodnik:

Gospod, huda nesreča se je **pripetila!**

O!

Trije vagoni so razbiti!

O!

Pet ljudi je mrtvih!

O!

Tudi vaš sluga je med njimi! Na koščke ga je raztrgalo!

O!

Kaj naj z njim napravimo?

Well, tisti košček prinesite, kjer so privezani ključi mojih kovčegov.

Izdaja Kranjska industrijska družba Jesenice (odgovoren A. Kuhar). — Odgovorni urednik Izidor Valentin, Ljubljana.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).